
Ymateb i Ymgynghoriad / Consultation Response

Enw / Name:	Owen Evans
Rôl / Role:	Prif Arolygydd Ei Fawrhydi dros Addysg a Hyfforddiant yng Nghymru
E-bost / Email:	Prif-arolygydd@estyn.llyw.cymru
Rhif Ffôn / Tel No:	029 2044 6446
<hr/>	
Dyddiad / Date:	27.03.26
Pwnc / Subject:	Ymateb ynghylch cymwysterau Safon UG a Safon Uwch - Cymraeg Craidd

Gwybodaeth gefndir am Estyn

Estyn yw Swyddfa Arolygiaeth Ei Fawrhydi dros Addysg a Hyfforddiant yng Nghymru. Fel corff y Goron, mae rydym yn annibynnol ar Lywodraeth Cymru.

Ein prif nod yw codi safonau a gwella ansawdd addysg a hyfforddiant yng Nghymru. Caiff hyn ei nodi yn Neddf Dysgu a Sgiliau 2000¹ a Deddf Addysg 2005 yn bennaf. Wrth gyflawni ei swyddogaethau, mae'n rhaid i ni ystyried:

- Ansawdd addysg a hyfforddiant yng Nghymru;
- Y graddau y mae addysg a hyfforddiant yn bodloni anghenion dysgwyr;
- Y safonau addysgol a gyflawnir gan y rhai sy'n cael addysg a hyfforddiant yng Nghymru;
- Ansawdd arweinyddiaeth a rheolaeth y darparwyr addysg a hyfforddiant hynny, gan gynnwys p'un a yw'r adnoddau ariannol sydd ar gael i'r rhai sy'n darparu addysg a hyfforddiant yn cael eu rheoli'n effeithlon a'u defnyddio mewn modd sy'n cynnig gwerth am arian;
- Datblygiad ysbrydol, moesol, cymdeithasol a diwylliannol dysgwyr; a'r
- Cyfraniad a wneir at les dysgwyr.

Mae ein cylch gwaith yn cynnwys (ond nid yn unig) meithrinfeydd a lleoliadau nas cynhelir, ysgolion cynradd, uwchradd, arbennig a phob oed, ysgolion annibynnol, unedau cyfeirio disgyblion, addysg bellach, dysgu oedolion yn y gymuned, gwasanaethau addysg llywodraeth leol, dysgu yn y gwaith, a hyfforddiant cychwynnol athrawon.

---

¹ Caiff y ddeddf hon ei disodli gan Ddeddf Addysg Drydyddol ac Ymchwil (Cymru) 2022, pan fydd y darpariaethau ansawdd yn dechrau.

Gallwn roi cyngor i'r Senedd Cymru ar unrhyw fater sy'n gysylltiedig ag addysg a hyfforddiant yng Nghymru. Er mwyn cyflawni rhagoriaeth i ddysgwyr, rydym wedi pennu tri amcan strategol:

- Darparu atebolrwydd i ddefnyddwyr gwasanaeth ar ansawdd a safonau addysg a hyfforddiant yng Nghymru;
- Llywio datblygiad polisi cenedlaethol gan Lywodraeth Cymru;
- Meithrin gallu i wella'r system addysg a hyfforddiant yng Nghymru.

Nid yw'r ymateb hwn yn gyfrinachol.

Ymateb

Cyflwyniad

- Ceir ymdrech glir i adeiladu ar gryfderau'r cymwysterau UG ac Uwch presennol. Mae brwdfrydedd a boddhad disgyblion yn greiddiol i wireddu'r nod o filiwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050. Mae'r cymhwyster yn ymddangos yn addas ar gyfer galluogi disgyblion i gyfathrebu'n effeithiol mewn sefyllfaoedd a chyd-destunau ystyrlon.
- Mae'r cymwysterau newydd yn cefnogi dysgwyr i symud yn raddol ar hyd y continwmm medrau Cymraeg.
- Mae pwyslais ar yr elfen lafar yn asesu Cymraeg Craidd yn cyd-fynd â'r pwysoli yn y TGAU newydd ac yn rhoi mwy o bwysigrwydd ar ddatblygu medrau cyfathrebu, gan wneud y cymhwyster yn fwy hygyrch i ystod ehangach o ddisgyblion. Fodd bynnag, gyda phwyslais ar y llafar, byddai cynyddu i 50% yn hytrach na 45% yn fwy priodol.
- Mae cynnal yr arholiadau llafar gan arholwyr allanol yn holl bwysig gan ei fod yn codi statws y pwnc a rhoi'r cyfle i ddisgyblion gyfathrebu â pherson sydd ddim yn gyfarwydd. Mae hyn yn sicrhau safonau cyson ac yn cynnig profiadau gwerthfawr i'r dysgwyr.
- Cytunwn y dylai'r cymwysterau UG a Safon Uwch Cymraeg Craidd gynnwys cyfleoedd i astudio amrywiaeth briodol o destunau llenyddol ac anllenyddol o wahanol gyfnodau. Efallai bod modd bod yn hyblyg yma a chynnig nofel fer i'r restr yn ogystal er mwyn sicrhau bod y pwnc yn ennyn diddordeb.
- Er y cryfderau i Uned 2, mae'n bwysig nad yw Adran B yn arholiad o olrhain gwybodaeth am hanes y Gymraeg yn unig.
- Yn ogystal, da fyddai sicrhau nad yw Uned 5 yn gorbwysleisio ymarferion ieithyddol a gramadegol. Mae angen dull asesu sy'n caniatáu i ddisgyblion ddangos eu medrau ieithyddol mewn ffordd fwy ystyrlon ac nid rhestr hirfaith o ymarferion ieithyddol a gramadegol.
- Mae'r amcanion asesu'n cymharu'n gadarnhaol â chymwysterau mewn pynciau eraill.

Cwestiynau'r ymgynghoriad

1.(a) Dywedwch wrthym a ydych chi'n ymateb i'r arolwg hwn:

Arall (nodwch): Corff arolygu ysgolion

(b) Dywedwch wrthym beth yw enw eich ysgol neu enw'r corff dan sylw:

Estyn

(c) Dywedwch beth yw eich rôl:

Arall (nodwch): Arolygwyr ei Fawrhydi

Cwestiynau uned benodol

Uned 1

2. I ba raddau rydych chi'n cytuno bod pwrpas yr uned arfaethedig yn bodloni pwrpas y cymhwyster?

Cytuno'n gryf

3. I ba raddau rydych chi'n cytuno bod pwrpas yr uned arfaethedig yn berthnasol ac yn afaelgar i ddysgwyr?

Cytuno'n gryf

4. I ba raddau rydych chi'n cytuno bod ffocws yr uned yn briodol?

Cytuno'n gryf

5. I ba raddau rydych chi'n cytuno bod y dull asesu arfaethedig yn briodol?

Cytuno'n gryf

Cwestiynau uned benodol

Uned 2

2. I ba raddau rydych chi'n cytuno bod pwrpas yr uned arfaethedig yn bodloni pwrpas y cymhwyster?

Cytuno

3. I ba raddau rydych chi'n cytuno bod pwrpas yr uned arfaethedig yn berthnasol ac yn afaelgar i ddysgwyr?

Cytuno

4. I ba raddau rydych chi'n cytuno bod ffocws yr uned yn briodol?

Cytuno

5. I ba raddau rydych chi'n cytuno bod y dull asesu arfaethedig yn briodol?

Cytuno

Cwestiynau uned benodol

Uned 3

2. I ba raddau rydych chi'n cytuno bod pwrpas yr uned arfaethedig yn bodloni pwrpas y cymhwyster?

Cytuno

3. I ba raddau rydych chi'n cytuno bod pwrpas yr uned arfaethedig yn berthnasol ac yn afaelgar i ddysgwyr?

Cytuno

4. I ba raddau rydych chi'n cytuno bod ffocws yr uned yn briodol?

Cytuno

5. I ba raddau rydych chi'n cytuno bod y dull asesu arfaethedig yn briodol?

Cytuno

Cwestiynau uned benodol

Uned 4

2. I ba raddau rydych chi'n cytuno bod pwrpas yr uned arfaethedig yn bodloni pwrpas y cymhwyster?

Cytuno'n gryf

3. I ba raddau rydych chi'n cytuno bod pwrpas yr uned arfaethedig yn berthnasol ac yn afaelgar i ddysgwyr?

Cytuno'n gryf

4. I ba raddau rydych chi'n cytuno bod ffocws yr uned yn briodol?

Cytuno'n gryf

5. I ba raddau rydych chi'n cytuno bod y dull asesu arfaethedig yn briodol?

Cytuno'n gryf

Cwestiynau uned benodol

Uned 5

2. I ba raddau rydych chi'n cytuno bod pwrpas yr uned arfaethedig yn bodloni pwrpas y cymhwyster?

Cytuno'n rhannol

3. I ba raddau rydych chi'n cytuno bod pwrpas yr uned arfaethedig yn berthnasol ac yn afaelgar i ddysgwyr?

Cytuno

4. I ba raddau rydych chi'n cytuno bod ffocws yr uned yn briodol?

Cytuno'n rhannol

5. I ba raddau rydych chi'n cytuno bod y dull asesu arfaethedig yn briodol?

Cytuno

Cwestiynau Cyffredinol

6. I ba raddau rydych chi'n cytuno y bydd y cymhwyster arfaethedig yn cefnogi Meini Prawf Cymeradwyo UG/Uwch Cymraeg Craidd?

Cytuno

7. I ba raddau rydych chi'n cytuno y bydd y cymhwyster arfaethedig yn cefnogi canfyddiadau Adroddiad Penderfyniadau Cymwysterau UG a Safon Uwch yn y Gymraeg Cymwysterau Cymru?

Cytuno

8. I ba raddau rydych chi'n cytuno y bydd y cymhwyster arfaethedig yn hydrin i ddysgwyr?

Cytuno

9. I ba raddau rydych chi'n cytuno y bydd y cymhwyster arfaethedig yn hydrin i ganolfannau (e.e. ysgolion)?

Cytuno

10. Rhowch unrhyw sylwadau ychwanegol yr hoffech eu gwneud ynghylch yr amlinelliad o'r cymhwyster.

- Yn y cymwysterau UG a Safon Uwch Cymraeg Craidd, cytunwn y dylid asesu medrau llafaredd dysgwyr ar draws unedau UG ac U2 ac y dylai'r asesiadau llafar gynnwys cyfleoedd i ddangos gwybodaeth a dealltwriaeth mewn amrywiaeth o gyd-destunau, gan gynnwys rhai llenyddol ac anllenyddol. Mae'r elfen hon yn gwneud y pwnc yn fwy apelgar i ystod ehangach o ddisgyblion.
- Fodd bynnag, teimlwn dylai cyfanswm yr asesiadau llafar (ar draws UG a Safon Uwch) gyfrannu 50% o'r marciau at y cymhwyster cyfan ac nid 45% fel y cynigir. Bydd hyn yn pwysleisio pwysigrwydd yr elfen lafar yn ogystal â chyd-fynd â'r pwysoliad yn y TGAU Cymraeg Craidd newydd.
- Cytunwn y dylai'r cymwysterau UG a Safon Uwch Cymraeg Craidd gynnwys cyfleoedd i astudio amrywiaeth briodol o destunau llenyddol ac anllenyddol o wahanol gyfnodau. Gan bod straeon byrion a barddoniaeth wedi cael eu cynnwys yn y TGAU Cymraeg newydd – tybed a oes yna mwy o le i amrywiaeth yma yn y Chweched Dosbarth a chynnwys nofel fer o bosib? Byddai astudio pob math o destunau hefyd yn rhoi hyder i astudio'r pwnc yn bellach.
- Cytunwn dylai'r cymwysterau UG a Safon Uwch Cymraeg Craidd alluogi dysgwyr i ddatblygu eu gwybodaeth a'u medrau ar gyfer bywyd, dysgu a gwaith, nawr ac yn y dyfodol. Cytunwn dylai'r cyd-destunau dysgu ddatblygu dealltwriaeth a mwynhad dysgwyr o'r iaith a'r diwylliant Cymraeg, yn ogystal â gwerthfawrogi eu Cymreictod eu hunain. Yn bwysicach, credwn bod cynyddu'r nifer o siaradwyr yn y gweithle'n hollbwysig.
- Fodd bynnag, rhaid bod yn ofalus nad yw Adran B o Uned 2 yn troi'n arholiad o olrhain gwybodaeth disgyblion am hanes y Gymraeg yn unig.

- Yn ogystal, mae angen gofalu nad yw Uned 5 yn gorbwysleisio ymarferion ieithyddol a gramadegol, gan bod hyn yn gallu blino disgyblion, lleihau hyder a gwneud iddynt golli diddordeb.
- Mae'r amcanion asesu ar gyfer y 5 uned yn glir a hylaw.
- Cytunwn yn gryf dylai'r arholiadau llafar gael eu cynnal gan arholwyr allanol. Trwy wn eud, mae'n rhoi statws i'r pwnc ac yn rhoi cyfrifoldeb a chyfle i ddisgyblion gyfathrebu gyda pherson nad ydyn nhw'n adnabod eisoes. Credwn bod y disgyblion yn elwa'n fa wr ar gyfleoedd fel hyn ac yn bwysig iawn cadw'r arholi wyneb yn wyneb. Mae'r defnydd o arholwyr allanol hefyd yn sicrhau cysondeb yn y safonau ar draws a chyfleoedd teg i bob disgybl.
- Cytunwn ei bod yn bwysig parhau i gynnwys arholiadau ysgrifenedig allanol ar draws unedau UG ac U2.

11. A oes gennych unrhyw argymhellion ar gyfer cerddi a/neu straeon byrion ar gyfer Uned 3?

Byddai'n werth ystyried ambell un o gerddi TGAU mamiaith ar gyfer yr uned hon er mwyn helpu gyda'r continiwm ieithyddol.

Da fyddai hefyd ystyried straeon neu gerddi buddugol yn Eisteddfodau'r Urdd dros y blynyddoedd gan eu bod wedi'u hysgrifennu gan awduron a beirdd ifanc dan 25 oed.

Yn ogystal, byddai comisiynu awduron a beirdd newydd yn rhoi gwedd ffres a chyfoes i'r cymhwyster.